

דין כתם באשה הנוטלת גלולות

הרב יעקב ששון

ראשי פרקים:

- א. כתם באשה נוטלת גלולות – האם אסור מן התורה?
- ב. דם וסת בלא הרגשה בימינו
- ג. שיטת הגר"מ פינשטיין זצ"ל
- ד. שיטת מרן הגר"ע יוסף שליט"א
- ה. קושי בהבנת שיטת הגריש"א שליט"א
- ו. שאלת המיעוט המצוי
- ז. הלכה למעשה

א. כתם באשה נוטלת גלולות – האם אסור מן התורה?

הנני להעיר בקצרה, על מה שראיתי נכתב כדבר פשוט, במאמרם של הרב אליעזר בן פורת, ואשר על ידו השני, פרופסור פסח קליימן ה"ו, בענין אשה שראתה כתם בזמן נטילת גלולות למניעת הריון (ספר 'מציאות ורפואה בסדר נשים', מהדורה שניה עמ' 305-312), שמכיון שעפ"י ידיעת הרופאים (שבאמת היא השערה קרובה) מקור הדימום הוא מן החדר, כלומר, מן הרחם, ממילא הויא טמאה נדה מה"ת. ואף על פי שלא הרגישה, הביא בשם ספר חוט שני (שאינו מצוי אצל), דודאי ארגשה ולא אדעתא. והנה הדברים ארוכים ואבא רק בקצרה.

ב. דם וסת בלא הרגשה בזמננו

אמת נכון הדבר, דרוב פוסקי זמנינו סבירא להו דהני נשי דיין אע"ג דאומרות שאינן מרגישות, מ"מ בזמן הוסת מיהא הויא טמאה מה"ת. והכי ס"ל להגאון מרן זקני נר"ו (הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א), וכן היה מורה הגאון רבי בן ציון אבא שאול זלה"ה. ומזה זמן, הסברתי את מקור הדין, דמאחר וקים להו לחז"ל באותה הראייה שהיא אחת לחודש בערך, שהיא ראייה דאוריתא, שהרי אמרו במי באין לה וסת, שחוששת לל' יום, לפי שרוב נשים רואות מל' לל' יום, כמ"ש הר"ן (בפ"ב

דשבועות), ודין וסתות שייך דוקא בראייה שהיא מטמאה מה"ת, משא"כ בכתמים דרבנן, כמ"ש מרן (בסימן קצ ס"ד). ממילא משמע דידעו חז"ל באותה הראייה שהיא מטמאה מה"ת, והוא משום דהיה ידוע להם שאותה הראייה כדרך הנשים אחת לחודש, היא מן החדר, וכל דם החדר מטמא מה"ת. ואע"ג דבלא הרגשה היא טהורה מה"ת אף בדם החדר, כדאמר שמואל (נדה נז:), דלעולם בעינן דתרגיש בבשרה, וכמו שהאריך בזה בטהרת הבית ח"א (עמ' ו). מ"מ דם זה שהוא בודאי מן החדר מטמאה מה"ת עד שתאמר בודאי שלא הרגשה.

ושורש הדבר מבואר בדברי הרמב"ם (בפ"ט מה' אסורי ביאה ה"א), דכל דם החדר חזקתו שבא בהרגשה. נמצא דכל שראתה דם, אף אם תאמר שאינה יודעת שהרגשה, חזקתה שהרגשה והוא טמאה מה"ת. וכשהצגתי את הדברים בזמנו קדם מרן זקני נר"ו, הסכים לעיקר הדברים.

ומכאן יצא, דהני נשי דידן, שלרוב אינן מרגישות, כל היכא דמקור דמן הוא ודאי מן החדר, הרי הן טמאות מה"ת. ואפי' תטען בברי לי שלא הרגשה, לאו כל כמינה לומר כן, מכיון שאינה יודעת מענין ההרגשה בכלל, וכמו שהורה ביביע אומר, לענין הבודקת עצמה ואומרת ברי לי שלא הרגשתי, דאם אינה יודעת מענין הרגשה כלל, ה"ז ספק טמאה מה"ת אפילו אם תאמר ברי לי שלא הרגשתי. ולפי"ז יש אומרים, שכל שאומרים הרופאים לפי ידיעתם בחכמת הרפואה, שהדימום בזמן נטילת גלולות מקורו מן הרחם, ממילא היא טמאה מה"ת אפילו ראתה טיפת דם כחדל, ואפילו אומרת שלא הרגשה, טמאה, כיון שחזקת הדם הזה שבא בהרגשה. וכן פוסק הגרי"ש אלישיב שליט"א.

ג. שיטת הגר"מ פינשטיין זצ"ל

כותבי המאמר צירפו לזה דעת גאון, הי ניהו הגר"מ פינשטיין ז"ל, והעמידו דבריו כשיטת הגרי"ש אלישיב נר"ו. ואין זה נכון, שהרי בתשובה (אג"מ י"ד ח"ג סימן מו) כתב להדיא, גבי אשה שאינה מרגישה אפילו בשעת וסתה שהיא שופעת דם, שאינה טמאה מה"ת אלא מדרבנן. ומבואר מזה דאיהו לא שמיעא ליה, כלומר לא ס"ל, דברי רוב פוסקי זמנינו שמחשיבים אותה טמאה מה"ת.

נמצא כי יש כאן עירוב רשויות, כי מה שהצריך הגר"מ פינשטיין (ביר"ד ח"ג סימן כד) שתלבש לבנים חודש ימים וכו', הוא מטעם אחר, דס"ל דכל שאנו יודעים בודאי (או על כל פנים על דרך הרוב כמו שכתב שם, ואפילו על דרך מיעוט כנזכר בתשובתו בח"ד סימן עב), במציאות הכתם בפרוזדור, הוא טמאה מדין כתם, וכבר לא יועיל לה מה שבשעת מציאתו יהיה על גבי בגד צבעוני. כנ"ל עיקר בדעתו. (ועוד יש להתיישב בזה בעיון בספריו ממה שכתב בזה).

על כן איך שיהיה, כל מה שכתבו כותבי המאמר שיחיו שהגאון רבי משה הצריך לבישת לבנים וכו' משום שאותו הדימום הוא ודאי מן החדר, ודם זה הוא כדם הראייה בימי נדתה ממש, ושדעתו שווה לדעת הגרי"ש"א, אינו בדקדוק.

ד. שיטת מרן הגר"ע יוסף שליט"א

הנה אנן לא קיי"ל כדברי הגרמ"פ, וכמו שכתב הגאון זקני נר"ו בטהרת הבית ח"א (סימן ח, עמ' תט), דאפילו במקום שידענו ממציאיות הדם בפרוזדור, כל שאין בו כגריס ועוד, אינו מטמאה כלל. ואם כן יש לתלות לעולם שלא היה בו כגריס ועוד בבת אחת. ועל כן אין לטמאה מדין כתם, אפילו אם ידוע בבירור שרואה דם באותה שעה. כיון שאינה ראייה גדולה כל כך, שנחוש לה כדין הראייה הגדולה החודשית, שמטמאת אותה מן התורה לדעת רוב הפוסקים.

ה. קושי בהבנת שיטת הגריש"א שליט"א

ועתה לשיטת הגרי"ש אלישיב. עיקר דבריו צריכים עיון, דאם איתא שנסמוך על דברי הרופאים עפ"י אומדנא, כלומר, השערת השכל, שבכל מקום שיאמרו שהדם בא מן החדר, תהיה האשה טמאה מה"ת, א"כ ביטלת כל דיני כתמים בזמנינו, דהרי לפי דברי הרופאים, כל מציאות העליה והלול המפורשים בדברי חז"ל והרמב"ם ושא"פ, אינם בנמצא באותה הצורה כלל. וגם דם הצדדים היכא דאינו מחמת מכה הוי מלתא דלא שכיחא כלל. ואי אפשר לומר שטעו רבותינו בענין זה. ובלאו הכי חכמת ניתוחי מתים ידועה אף בזמננו כמבואר בבכורות (מה), והדברים היו ידועים וברורים לכל אשה על פי הרגשתה בימים ההם, שהיו מכירות ויודעות אם הדם מן הלול ולפנים או מן הלול ולחוץ, כדאיתא במתני' (נדה מז), באופן שמן הנמנע לומר שכולם טעו בזה. ולומר שנשתנו הטבעים בענין זה, הוא דבר שאינו מסתבר, כמה שינוי יוכל להיות במשך כמה מאות שנים מזמן הרמב"ם לזמנינו, שיתרחקו הלול והעליה לצדו השני של הרחם, אלו דברים רחוקים מאד. ואף כי אם קבלה נקבל, אין זה משנה את הדין, כי דם העליה, אפילו ילך בדרכו דרך החדר, אינו מטמא את האשה לבעלה, דרק גבי טהרות אמרו מקור מקומו טמא (נדה מא). ועוד שעיקר מחלוקת הקדמונים, אם רוב דמים מן המקור אם לאו, לא שייכת בכלל לדברי הרופאים, שלדבריהם פשיטא ופשיטא שרוב הדמים מן המקור הם באים. והרי הרז"ה ס"ל בהדיא (בסלע המחלוקות עמ' קמה אות טז) דרוב דמים אינם מן המקור. וכן כתב המהר"ח אר"ז.

ולדברי הרופאים אין בדבר ספק כלל, ודם שאינו מן המקור, אלא מן הלול והעליה, אינו בנמצא כמעט. וא"כ נחשוב כל דמי הנשים לדם המטמא מה"ת שחזקתו שבא בהרגשה. והא ודאי ליתא. כי לא נסמוך ע"ד הרופאים במה שאומרים דרך אומדנא, ורק אם יראה הרופא עין בעין מציאות נביעת הדם מכתלי הרחם יש לנו להשיג בדבריו, אבל בסתם דם, לעולם י"ל דלא הרגישה, שמא דם עליה הוא, ושמא דם הצדדים, ושמא ממיעוט דמים הבאים מן החדר בלא הרגשה. ועוד יש אריכות בענינים אלה. (עי' שבו"י סי' מא ובאחרונים). ואכמ"ל.

ו. שאלת המיעוט המצוי

גם מה שכתבו כותבי המאמר שיחיו, שיש כאן מיעוט המצוי שיש לחוש לו וכו', אין זה נכון. שאף אם תמצא דם, אינו מטמאה אלא מדרבנן כמו שכתבתי. ועוד שיש לה חזקת מעיין סתום, כמו שכתב הרשב"א (בתורת הבית בית שביעי שער החמישי ובחידושים לנדה טז). ועוד דרוב נשים אינן רואות עד שעת וסתן. וכן הוא גם בנשים הנוטלות גולות, שרובן לא רואות דם עד שיפסקו מנטילת הגולות איזה זמן. נמצאו כאן רוב וחזקה גמורה, שלא תראה דם עד שעת וסתן. ועוד שכ' הגאון שם אריה (סי' מ) דכל שלא הרגישה הוי סימן לתלות יותר את הראיה שבאה מן העליה או מן הצדדים. ואם תמצא כתם, יש לתלות שאין מקורו מכתלי הרחם, ואין לחוש להרגשה עד שתרגיש, או עד שתראה ראייה מרובה, כמו שפשטה ההוראה.

ז. הלכה למעשה

קנצי למילין, כל מיעוט דם הנמצא על הבגד, שרואה האשה הנוטלת גולות, דינו כדין כל כתם. וכן מורה ובא אדונינו הרב הגדול מרן זקני נר"ו¹. ויש ליעץ לאותה האשה המועדת לראות כתמים מחמת נטילת גולות, שתלבש בגדי צבעונים, (כמו שכתב הרמ"א בס"י). והיעב"א.

מקור: אס"א פט-צ.

1. כך ראינו לא פעם שמרן זקני שליט"א מורה ובא. מלבד זאת, את תשובת הגר"מ פינשטיין ז"ל הסובר שיש לחוש לוסתות, לגבי ראייה בלא הרגשה אף על פי שהיא מדרבנן, הראה לו פעם הרה"ג גולן אלוף שליט"א, ראש כולל יחזקאל דעת, והרב קרא את התשובה ואמר לו שאינו מסכים עם הנאמר בה.